

Lesbrief

Het Letteravontuur

Groep 1-3

Schot in de Roos

Door: Rosanne Eschweiler

Schot in de Roos

Voorstellingen &
(trainings)acteren

Rosanne Eschweiler
0613518095
Rosanne@schotinderoostheater.nl
www.schotinderoostheater.nl

1. Over Rosanne Eschweiler

Ik ben Rosanne Eschweiler. Ik ben theatermaker, (improvisatie)theaterdocent en trainingsacteur. Ook ben ik leerkracht basisonderwijs geweest, voor met name kleuterklassen. Al tijdens de pabo combineerde ik samen met medestudenten en leerkrachten theater en onderwijs. Wij speelden educatieve voorstellingen rond thema's als groepsdruk, nachtelijke angsten en (on)veiligheid in de buurt, met aansluitende workshops.

Na mijn afstuderen aan de pabo in 2014, met een specialisatie richting het jonge kind, legde ik mij naast mijn werk in het basisonderwijs verder toe op improvisatietheater. Dit 'theater vanuit het niets' levert onverwachte wendingen, gekke kronkels en hilarische scènes op, die je niet zou kunnen bedenken. Samen met een opleiding in trainingsacteren leidde dit in 2018 tot de oprichting van Schot in de Roos, verschillende voorstellingen en de eigen theaterzaal 'Het Tesseltheater' in Alkmaar.

Eén van mijn meestgespeelde voorstellingen is "Het Letteravontuur", waarin mijn onderwijservaring en kennis van leerlijnen gecombineerd wordt met de magie van het theater. De kinderen stappen het podium op en worden onderdeel van de voorstelling. Al spelende oefenen zij vaardigheden die van pas komen in de communicatie en bij het latere leren lezen.

2. Over Het Letteravontuur

Verhaal

In Het Letteravontuur worden de kinderen uitgenodigd om in een magische wereld te stappen en zo deel te worden van de voorstelling. Lot is dol op lezen en vindt op een dag een schatkaart en een afgesloten kistje met daarin een boek. Lot kan natuurlijk niet alleen op avontuur, de kinderen helpen haar daarbij! In het bos komen de kinderen allerlei dieren, voorwerpen en uiteindelijk de heks tegen. Door verschillende opdrachten uit te voeren vinden de kinderen letters puzzelen deze tot woorden die een belangrijke boodschap vormen.

De kinderen spelen een actieve rol en maken keuzes die het verhaal sturen. Hierdoor is geen voorstelling hetzelfde.

In Het Letteravontuur staat een deel van het verhaal vast, maar er is ook ruimte voor improvisatie. De inbreng van de kinderen is belangrijk, waardoor zij mede-eigenaar worden van het verhaal. Hierdoor sluit de voorstelling goed aan bij de belevingswereld van de kinderen.

Doelen

In de voorstelling wordt gewerkt aan verschillende auditieve vaardigheden en doelen op het gebied van taal. In Bijlage I vindt u de relevante SLO tussendoelen Kunstzinnige oriëntatie. In Bijlage II staan de doelen binnen het domein beginnende geletterdheid die aan bod komen. Deze bijlagen kunt u toevoegen aan uw groepsplan of themavoorbereiding.

3. Wat wordt er verwacht van de leerkracht?

Voor de voorstelling

Het is van belang om de kinderen vast een beetje op te warmen voor de voorstelling. Zo komt de voorstelling beter aan en weten de kinderen vast een beetje wat ze kunnen verwachten. In hoofdstuk 4 van deze lesbrief vindt u activiteiten ter oriëntatie op de voorstelling. Het is aan te raden om hier een of enkele activiteiten uit te kiezen.

In de voorstelling wordt een eenvoudig lied gezongen. Als u dit lied van te voren aan de kinderen laat horen, kunnen zij dit tijdens de voorstelling goed meezingen. De tekst en een link naar de muziek staat bij de voorbereidingsactiviteiten in hoofdstuk 4.

Tijdens de voorstelling

- Laat de kinderen vooraf naar de wc gaan, zodat dit niet tijdens de voorstelling hoeft.
- Bij de start van de voorstelling zitten de kinderen op de banken/stoelen. Vanaf die plek kunnen ze alvast om zich heen kijken, er is van alles te zien. Het materiaal ziet er aantrekkelijk uit, maar de kinderen mogen nog nergens aanzitten. Dit doen wij gedurende de voorstelling gezamenlijk, zo blijft het een verrassing wat er gaat gebeuren.
- Tijdens de voorstelling is het van belang dat de kinderen blijven zitten totdat ze een beurt krijgen. Dan is het voor iedereen goed te zien.
- De kinderen worden regelmatig uitgenodigd om iets te zeggen of te doen. Soms moet de hele klas tegelijk iets roepen of doen. Als er één of een groepje kinderen gezocht wordt, steken de kinderen hun vinger op. Het is aan de leerkracht om kinderen die vaak vooraan staan en veel van zich laten horen enigszins te begrenzen. Zo krijgen ook de kinderen die iets meer tijd en aanmoediging nodig hebben de ruimte.

Na de voorstelling

Na afloop van de voorstelling kunt u de voorstelling nabespreken. U kunt de voorstelling met de kinderen samenvatten en eventuele spannende momenten nog eens bespreken. Dit zorgt voor afronding en voorkomt dat kinderen rond blijven lopen met spannende gedachten.

Daarnaast staan in hoofdstuk 5 van deze lesbrief verwerkingsactiviteiten rond de voorstelling. Hier kunt u weer een selectie uit maken die aansluit bij de interesses en behoeftes van de leerlingen. Door een goede verwerking van de voorstelling blijft de inhoud beter hangen en voorkomt u dat het een losstaande activiteit wordt die snel vervliegt.

4. Voorbereidingsactiviteiten bij de voorstelling

4.1 Oriënteren op de voorstelling

U kunt in de klas alvast het een en ander vertellen over de voorstelling. De voorstelling heet “Het Letteravontuur”. Ga hier met de kinderen over in gesprek.

- Wat zou de titel betekenen?
- Waar zou de voorstelling over gaan?
- Wat kun je doen met letters? (woord maken, lezen, schrijven, een boodschap overbrengen)
- Wat is een avontuur?
- Wie heeft er wel eens een avontuur beleefd?

De voorstelling is een sprookje. In een sprookje gaat de held op avontuur. Een sprookje is vaak spannend, maar loopt altijd goed af. Als de kinderen de voorstelling spannend vinden kunt u ze hier aan herinneren. Sprookjes vinden plaats in een bos. Wie wonen er in het bos? Dieren (wolf, uil, geitjes, biggetjes), kabouters of dwergen, de heks. Als de kinderen hier minder bekend mee zijn is het leuk om een sprookje voor te lezen. Hans en Grietje en Roodkapje sluiten goed aan bij het thema van gewone kinderen die op pad moeten in het bos.

4.2 Woordenschat: Theater

Ga met de kinderen in gesprek over het theater en wat ze te wachten staat. Aan de onderstreepte woordenschat kunt u extra aandacht besteden.

Wie is er wel eens in een theater geweest? In een theater heb je vaak een podium, daar spelen acteurs. Ze vertellen of spelen een verhaal, net als in een boek. Het publiek (de kinderen) zitten op de banken of stoelen. Wat doet het publiek na afloop van de voorstelling? Klappen! Daarmee vertel je dat je het leuk vond. De acteurs maken een buiging om te bedanken voor het applaus. Dit kunt u speels oefenen met de kinderen. Laat een kind naar voren komen en een trucje doen of bijvoorbeeld luid en duidelijk zijn naam zeggen. De andere kinderen geven een applaus en de ‘artiest’ maakt een buiging. In de voorstelling wordt gebruik gemaakt van een ukelele, een soort kleine gitaar met 4 snaren. Op internet staan veel filmpjes van ukeleles.

4.3 Lied

In de voorstelling wordt een eenvoudig lied gezongen. Het is erg fijn als de kinderen dit lied al kennen, zodat ze het mee kunnen zingen tijdens de voorstelling. Het lied is te vinden op https://www.youtube.com/watch?v=QwG-F_hLCbU

Refrein:

Ga je mee? Ga je mee?

Ga je mee op avontuur?

En als je met me mee wil gaan,
Kom dan maar op je voeten staan...

Refrein

En als je met me mee wil gaan,
Dan kunnen wij de wereld aan!

Refrein

5. Verwerkingsactiviteiten na de voorstelling

5.1 Nabespreken voorstelling

Na afloop van de voorstelling is het voor de kinderen erg prettig om deze na te bespreken. Wie hebben we gezien? Wat hebben we gedaan? Hoe voelde Lot zich en hoe voelden de kinderen zich? Zijn alle problemen nu opgelost? Hoe liep het af? Besteed ook aandacht aan de spannende momenten. Misschien leidt de voorstelling wel tot een vervolgactiviteit (een brief schrijven of tekening maken). De kinderen willen hier meestal gelijk mee aan de slag. In het nagesprek kunt u hier met de kinderen afspraken over maken.

Eventueel kunt u dit gesprek uitbreiden met een mindmap zoals bij activiteit 5.2

5.2 Mindmap begrijpend luisteren

Het maken van een mindmap helpt bij het structureren van wat de kinderen gezien hebben. Hierdoor beklijft de voorstelling beter en worden verbanden duidelijk. U kunt de mindmap maken in de grote kring bij de nabespreking of dit na de nabespreking juist met een klein groepje doen. De mindmap kan in de klas blijven hangen als een visueel hulpmiddel en u kunt er later nog naar verwijzen of deze aanvullen als het project groeit.

De mindmap heeft 4 takken: wie, waar, probleem en oplossing. Bij het maken is het handig om deze volgorde aan te houden. Bij iedere tak zijn er meerdere antwoorden in te vullen en u kunt subtakken gebruiken om verbanden aan te geven. U kunt er zelf plaatjes bij zoeken/tekenen of dit door de kinderen laten doen.

Hieronder staat een voorbeeld van een mindmap zoals die gemaakt zou kunnen worden over het prentenboek *Woeste Willen*.

5.3 Tekening/kaart maken

Bij deze verwerkingsopdracht hoort bijlage III. Kopieer deze voor ieder kind of tweetal (eventueel op A3).

In de voorstelling gingen we op een speurtocht. Bij een speurtocht hoort een (schat)kaart. Bedenk samen met de kinderen welke plekken we hebben gezien en noteer deze (eventueel met een symbool) op een groot vel of het bord (hier kunt u ook de mindmap van activiteit 5.2 gebruiken). Daarna mogen de kinderen individueel of in tweetallen de verschillende locaties op de kaart tekenen. Wie of wat moeten er echt op? Hoe ziet dat er uit? Tussen de locaties kunnen ze een weg tekenen, zodat het een echte schatkaart wordt.

5.4 Boomhoeden maken

In de voorstelling wordt het bos gevormd door kinderen met een 'boomhoed' op hun hoofd. Deze kunt u met de kinderen maken om samen een groot bos te vormen. In bijlage IV staan kleurplaten van blaadjes. Deze kunnen de kinderen uitknippen en plakken op een hoed gemaakt van stroken. Als u meer tijd en (ouder)hulp heeft kunt u zelfs 'echte' boomhoeden maken door buiten op zoek te gaan naar takjes, blaadjes, bloemetjes en ander groen (of aan ouders te vragen dit mee te geven). Deze blijven het best zitten met een lijmpistool, maar sterke lijm werkt met de meeste natuurlijke materialen ook.

5.5 Drama-activiteiten 'het bos'.

Deze les is het leukst als de kinderen allemaal een boomhoed hebben gemaakt die ze op mogen, maar kan natuurlijk ook zonder hoeden. U kunt alle opdrachten doen of er een paar uitkiezen.

- Alle kinderen zetten de boomhoed op en we hebben een bos! In een bos staan allemaal verschillende soorten bomen. Misschien is de boom lang en dun, misschien wel heel breed. Een boom staat stevig op de grond met zijn wortels diep in de grond.

- Het gaat waaien! Eerst heel zachtjes... de takken zwaaien zachtjes heen en weer en de bomen maken zachte geluiden. Dan gaat het steeds harder waaien en ritselen de blaadjes harder. Misschien vallen er wel blaadjes op de grond, maar de boom staat nog stevig. Tot slot, waait het zo hard dat de bomen ontworteld worden en op de grond vallen.

- Alle kinderen liggen als een zaadje opgerold op de grond. De leerkracht of een kind geven de zaadjes water, de zon gaat schijnen de bomen groeien langzaam hoger en hoger tot het grote, stevige bomen zijn. Eventueel kan het nog gaan waaien zoals hierboven, maar de boven vallen nog niet om. Want daar komt de boswachter! De boswachter kiest welke bomen hij om gaat hakken (bijv. alle bomen met een roze shirt, blauwe sokken of waarvan de naam begint met een -s). Als hij er klaar voor is roept hij 'van onderen!' of slaat op de trom. De getroffen bomen vallen en de boswachter kiest welke bomen nu gekapt gaan worden. Als alle bomen liggen groeien er uit de zaadjes weer nieuwe bomen en begint het spel met een nieuwe boswachter opnieuw.

Tweetallen

- Één kind heeft de hoed op (boom), de ander heeft hem af (boswachter). De boom staat stevig met de wortels in de grond. Het kind zonder hoed gaat tegen de boom aan blazen en de boom leunt mee, maar valt niet om. Dus als de boswachter van voren blaast, waait de boom een beetje naar achteren. De boswachter kan om de boom heen lopen, hoog of laag en hard of zacht blazen. Aan het eind van het spel mag de boswachter zo hard blazen dat de boom omvalt. Dan wisselen de rollen.

- Ook dit spel speelt je met een boom en een boswachter. Tijdens de voorstelling moesten de kinderen op zoek naar letters bij de bomen. De letters konden voor, achter, op, onder, naast (links/recht) bij de boom liggen. Deze opdracht gaat ook om het oefenen van de voorzetsels. De leerkracht zegt waar de boswachter moet staan (voor de boom! Achter de boom! Onder de boom!). Hier komt misschien wel wat creatieve acrobatiek bij kijken. U kunt dit spelletje spannender maken door de kinderen 3 tellen te geven om op de goede plek te staan en dan af te tikken wie nog beweegt.

- Dit spel kunt u gebruiken als afsluiter om weer een rustige sfeer op te wekken. De kinderen zitten aan de kant, behalve 1 boswachter. De boswachter staat of zit voor de groep en sluit zijn ogen. De leerkracht wijst 'bomen' aan die stilletjes als een echte boom achter de boswachter mogen gaan staan. De boswachter luistert heel goed en mag raden hoeveel kinderen er achter hem staan. Dit kunt u met de hele klas controleren door de bomen te tellen.

5.5 Strip maken

Deze activiteit is ook geschikt voor groep 3. In groep 2 zullen de meeste kinderen wat meer begeleiding nodig hebben bij het bedenken van het verhaal en opschrijven van de zinnen. In bijlage V staat een format met frames voor een strip. U kunt deze op A4- of A3-formaat uitprinten. Op internet zijn nog veel meer verschillende pagina's te vinden.

In de kaders tekenen de kinderen verschillende scènes uit de voorstelling. Wie waren er in de voorstelling en wat deden ze? Waar waren zij en wat kun je daar allemaal nog meer tekenen? Teken scènes uit de voorstelling of bedenk zelf wat je in the bos kunt tegenkomen. Na afloop kunnen de kinderen er woorden/zinnen bijschrijven of zij vragen dit aan de leerkracht.

5.6 Muziek

Bij de voorbereidingsopdrachten staat de tekst en de muziek van het lied dat gezongen wordt in de voorstelling. Het is leuk om dit nog eens terug te laten komen. Misschien kunnen de kinderen zelfs nieuwe coupletten bedenken! Daarnaast zijn er natuurlijk nog veel meer liedjes te vinden over heksen, sprookjes en het bos. Hieronder staan enkele suggesties.

- Zes heksen <https://www.youtube.com/watch?v=07Bdn95AKTg>
- De heks van dovenetel <https://www.youtube.com/watch?v=Ya1ZpYpuh0k>
- Zeg Roodkapje waar ga je heen? <https://www.youtube.com/watch?v=XxPEISMIgws>

Bijlage I: Doelen kunstzinnige oriëntatie:

Kerdoel 54

De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Taal en Spel

- Betekenisvolle onderwerpen en thema's

Betekenisvolle onderwerpen en thema's uit de verschillende leergebieden en de directe belevingssfeer van de kinderen. Bijvoorbeeld: mensen en dieren, seizoenen en het weer, feest, verhalen en sprookjes, prentenboeken en gedichtjes, televisieprogramma's, dagelijkse handelingen en specifieke locaties als winkel, dierentuin, paleis, enz.

- Spelelementen

- spel op basis van betekenisvolle eenvoudige situaties, rollen en verhalen met het accent op beweging
- spelenderwijs kennismaken met:
 - spel-elementen: wie, wat, waar
 - rekening houden met elkaar in spel, aangestuurd door de leerkracht

- Spelvormen

in combinatie met spel-elementen, bijvoorbeeld: rollenspel, (vertel)pantomime, tableau vivant, teacher in role, spel met materialen, associatiespel, klankspel en zintuigspelletjes, toneelspel

Ontleend aan: <http://tule.slo.nl/KunstzinnigeOriëntatie/F-L54c.html>

Bijlage II: Doelen Beginnende Geletterdheid

Het Expertisecentrum Nederlands heeft doorlopende leerlijnen opgesteld binnen het basisonderwijs. Bij Het Letteravontuur wordt er gewerkt aan de volgende tussendoelen binnen het domein Beginnende Geletterdheid: functies van geschreven taal, relaties tussen gesproken en geschreven taal, taalbewustzijn en alfabetisch principe.

Tussendoelen functies van geschreven taal

De leerlingen:

- weten dat geschreven taalproducten zoals briefjes, boeken en tijdschriften een communicatief doel hebben
- weten dat symbolen zoals logo's en pictogrammen verwijzen naar taalhandelingen
- zijn zich bewust van het permanente karakter van geschreven taal
- weten dat tekenen en tekens produceren mogelijkheden bieden tot communicatie
- weten wanneer er sprake is van de taalhandelingen 'lezen' en 'schrijven'. Ze kennen het onderscheid tussen 'lezen' en 'schrijven'.

Tussendoelen relatie tussen gesproken en geschreven taal

De leerlingen:

- weten dat gesproken woorden kunnen worden vastgelegd, op papier en met audio/visuele middelen
- weten dat geschreven woorden kunnen worden uitgesproken
- kunnen woorden als globale eenheden lezen en schrijven. Voorbeelden: de eigen naam en namen van voor het kind belangrijke personen/dingen, logo's en merknamen.

Tussendoelen taalbewustzijn

De leerlingen kunnen:

- woorden in zinnen onderscheiden
- onderscheid maken tussen de vorm en de betekenis van woorden
- woorden in klankgroepen verdelen zoals bij kin-der-wagen
- reageren op en spelen met bepaalde klankpatronen in woorden; eerst door eindrijm (laars-paars), later met beginrijm (kees en kim)

- fonemen als de kleinste klankeenheden in woorden onderscheiden, zoals bij p-e-n.

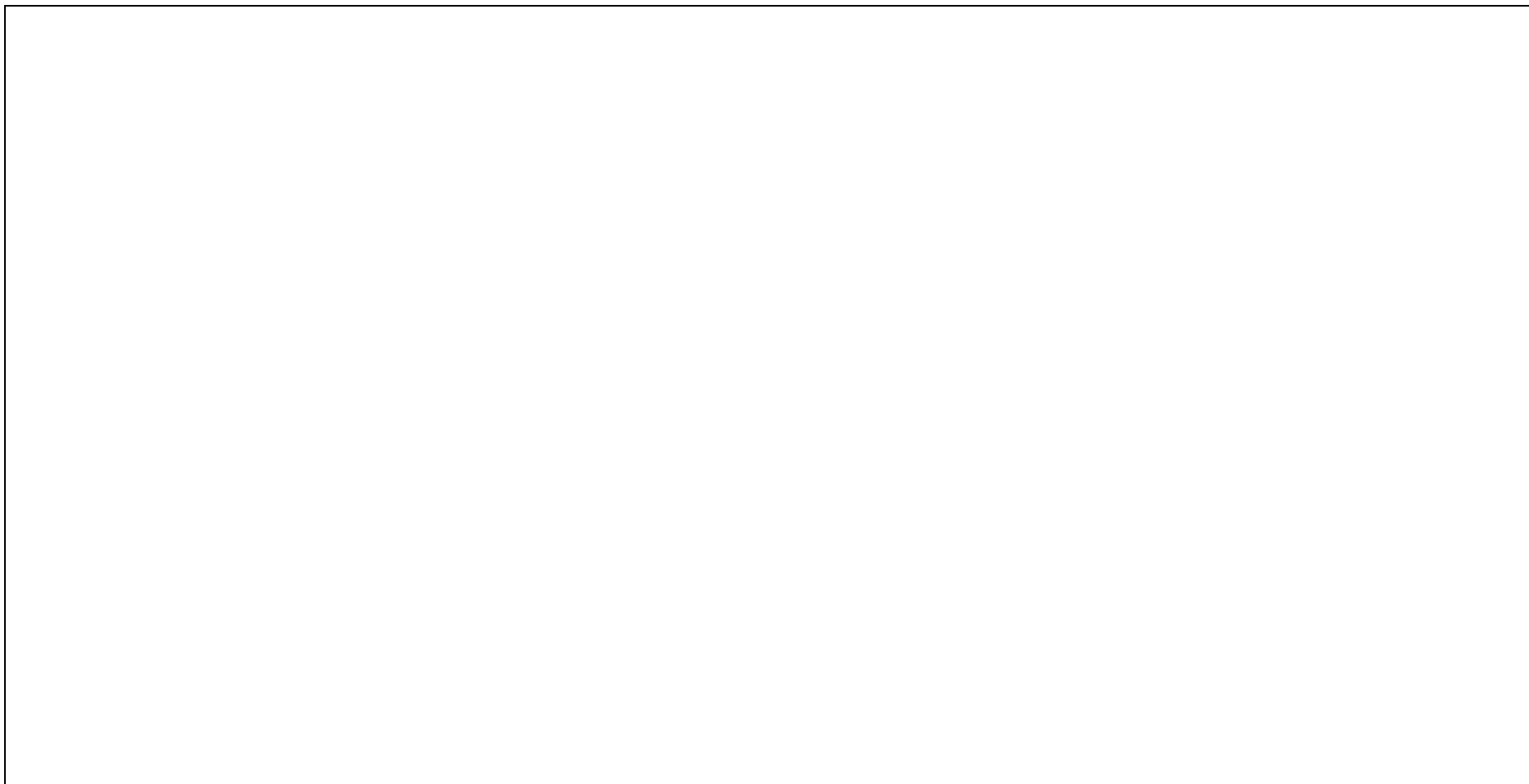
Tussendoelen alfabetisch principe

De leerlingen:

- ontdekken dat woorden zijn opgebouwd uit klanken en dat letters met die klanken corresponderen en leggen de foneem-grafeemkoppeling
- kunnen door de foneem-grafeemkoppeling woorden die ze nog niet eerder hebben gezien, lezen en schrijven

Ontleend aan: <http://www.leerlijntaal.nl/page/59/fictieteksten-groep-1-3.html>

kaart van het grote bos

--

Bijlage IV: Boomhoeden maken

